

გ ა ზ ე თ ი ს უ ა ს ი

ქ რ ე ლ ა ზ ა

ხალის-მოწერა მიიღება:

თბილისში „დროების“ რედაქციის კანტორაში, შვილის და კავს. სტამბაში, ხანის ქუჩაზედ, მეტოფიის სახლში... კონტორა რედაქციის გრუზინსკოი გაზეთის „ВРЕМЯ“.

ს ა კ რ ი ტ ი კ რ დ ა ს ა ლ ი ტ მ რ ა ტ უ რ რ გ ა ზ ე თ ი .

შ ი ნ ა რ ს ი :

თბილისი, 13 თებერვალი.—რუსეთის ამბები.—პოლიტიკა:—პნელია.—ბელგია.—პორტუგალია.—საბერძნეთი.—ტელეგრაფები.—წიგნი ბერძნულიდან.—ლექსები.

თბილისი-13 თებერვალი.

„დროების“ მკითხველებმა ვიცით, რომ ზოგიერთ სოფლებში იხსნება სახალხო „შკოლები“. ამ საქმეს ყველა ჩვენი მზრის კეთილ მოსურნე კაცმა ყურადღება მიაქცია; ზოგმა ისიც გავიყვალეთ გულში, რომ „შკოლების“ მკვიდრობას და რიგთან დაფუძნებას ხელი გაუშვართოთ, რითიმე შევეწიოთ. რასაკვირველია ეს სურვილი ძალიან სასარგებლო სურვილია. მს წადილი შეწყვიტოს მიცემას „შკოლების“ გასამრავლებლათ დიდი სასიკალოლო საქმეა; მაგრამ, ჩვენს საუბედუროთ იმისთანა მდგომარეობაში ვართ, რომ, თუნდ რიგიანი და სასარგებლო საქმის ასრულებაც გვიწოდდეს, ჩვენ თითონვე მაინც ვერ ვითვებთ, თუ ამაშია ძალიან არ დაგვატანეს და თავზე არ დაგვადგენ.

როგორცა ესთქეთ: სოფლებში „შკოლების“ გახსნა ძალიან სასიამოვნო ამბავია და თავის დროზე ისინი შესაფერს ნაყოფსაც მოუტანენ

ბერძნულიდან

წიგნი.

დალალების (შინონების) დღის კლება.—მაღლითი დალალები, ღორების კუდის რიგების და ურბების აცრა. დალალების და შუშტაის ხმარება ჩვენში მამაპაპის დროს.—მტონი ქათოლიკოზი სდენის რუსთაველის „მეფის ტუოსანსა“, როგორც ვითომ დალალების და შუშტაის შემოღების მიზეზსა საქართველოში.—მოდის მიღწევა, როგორც კეთილ-ზნობის ნიშანი. პათიანების ნიშანს „ხაბარდას“ ანდროი აუგეს პარიჟში.—იქაური „დარდინანდი“ ქალების ტანისაჟოსი. ნემეცებამ კი ჰერეს მოღას წიხლი. ამა და უსამართლო ჩივილი ქალებზედ.—რა სახილველს წარმოვიდგინებ მერაბის ხალხები. ჯადოსნისანი მოთილისმული სიტყვები.

ქარგათ იცით, რომ დიდ ვახშობის დროს ეშმაკები კატებზედ სხდებიან და ისე აქეთ იქით დაჰქენებენ და დაჯირითებენ; თუ ეინცობაა ბანში ასკილი არ ურქვია, მაშინვე ჩაძვრება და ისის არის ბედის ჩარხი უკულმა დაბრუნდება. მე თვითონ მახსოვს ჩემ პატარა ბიჭობაში, ერთხელ ჩვენი შავი კატა ძლივს და მოვიდა დალალებულ-დაქანტული და სიმხურვალით ოშხივარი ასდოდა ამდენი ეჭვებით იმ ტიალ ქაჯებსა;—ზოგნი ურწმუნონი ამბობდენ; ვითომ კურობებში თრეულა, —გაზაფხულიაო, სხვანი კიდევ, ვითომ წყალი გადაუსხამთ მეზობლებსაო, —მაგრამ, მე ეხლაც მჯერა, რომ ეშმაკის ტარება, თუ დალიდა იმ ნაირად, თუ არა სხვა არაფერი, —ის დღე იყო და ისა, —დაქარგა, ბატონო, მადა, თუმც ვახსნილდა და სულ პასკისა და ზორის ნაჭრებს ვადღევედით; და მკლევდა, ვადკლევდა იყენსა იავდა ერთ ორიოდ დღესა და (თავის სეხნა მოიკითხოს!) ისე უეცრათ თქვენი ჰირი კი წაილა კვირაცხოვლობის კვირაში... მერე რა დროს გადიცვალა... მს რა ამ სიტყვის პასუხი! ეს ამ

ხალხსა, მაგრამ, რადგანაც ეს ახალი საქმეა ჩვენში, ამისთვის ვისაც კი ჩვენის ხალხისთვის გული ეწვის, მსურს იმისი წინწასვლა, გაძრვილება და კეთილ-დღეობა, იმან უნდა თავის დროს უჩვენოს შეძლებისამებრ ყველა ნაკლულევენება და ღირსება ამ განზრახვისა, რომ იმითი დაწყებულმა კეთილმა საქმემ თავისი მნიშვნელობა არ დაკარგოს და გამოიჩინოს თავისი გამაცხოვლებელი ძალა. ამისთვისაც ამ ჟამათ ყველას, ვინც კი ამ კეთილ საქმეში—შკოლების დაფუძნებაში, მონაწილეობას მიიღებს, მხედველობაში უნდა ჰქონდეს ორი უპირველესი საგანი:—თუ რა საშუალება მოიხმაროთ შკოლების მკვიდრათ დაფუძნებაზე, რომ ისინი უფულოობის გამო არ ჩაფუდნენ, რომ მოსწავლეები არ გამოაკლდნენ და სწავლაც რიგთანა წავიდეს. თუ ამ წინადადებების გამოკლებას „შკოლების“ დამფუძნებლები ახლავ არ შეუდგებიან და ამის დამაბრკოლებელს მიზნებს ახლავ არ მოიშორებენ, ვგონებთ იმათს შრომას კარგი ბოლო არა ჰქონდეს.

საკვირა არ არის, რომ ყველა საქმე მაშინ წავა რიგთანა და მოსალოდნელს ნაყოფს მაშინ მოიტანს, როდესაც იმას გამოვიკვლევთ აღრევე ყოველის მხრით; ამისთვისაც არა საქმეს არ უნდა შეუდგეთ თვალ—დახუჭული და ყურება-ამოღესილი, რადგან ყოველი რიგისანი საქმის ასრულებას ბერი იმისთანა დაბრკოლება გამოუჩნდება, რომელიც არ მოგ

ბავი სიტყვამ მოიტანა და იმითამ მოგახსენეთ.—თავის „წყობილ სიტყვაობაში“ ამბობს ანტ. მათოლიკოზი, რომ შოთათა (რუსთაველი) იყო დიდი და ბრძენი ფილოსოფოსი, უაღრესი პოეტო, თუ მოეწადინებინა ღრმა ლეთის-მეტყველიცაო; „გარნა, ამაოდ დაშვრა სამწუხარის ესე“. —პრ შეიძლება სხვა რამეზედ იწუხონთ!—ჩვენ დროშია არიან ისეთნი ბრძენნი, რომელთაც ჰგონათ, რომ „კალმის კაცს“ უნდა ერიდებოდნენ, როგორც გადასადებ პირსაო, რადგან ერთ რამეს დასწერს, რომ, მთელ ხალხს რომ არ უნდადეს, სულ ფერ-უმარისის წასმას დაწყებინებო. რაღა ბერი გაესარჯო ჩვენი ისტორია, ჩვენი პოეტები, ან მქადაგებლები, —დალალები ჩვენში ერთის მხრით დიდ პატივის ცემაში და ხმარებაში იყო, მეორეს მხრით დენაში, როგორც ეხლა მერაბაში.

მაგრამ მე იმითამ გავსარჯე ჩვენი ისტორია, რომ სხვათა შორის მომხსენებინა, რომ ცის ქვეშეთში, ჩემო ბატონო, ახლა გასაკვირი არაგახლავთ რამდის და მოდის ზამთარ-ზაფხული, მაგრამ ხალხი ისე ჩქარა და ადვილათ ვერ იხდის თავის უმეცრების ქერქსა, როგორც გველი (საყვლოზ დ ებინეთ, არავინ დაგძრახოთ!) თავის ტყევა შამოღდამაზედ. მვეყის სიძველეს ხშირათ იტყვიან ხოლმე ჩვენში და ლეთის წინაშე ბერი ჰაზრი არის ამაში.—პატარა, რომ ვიყავი ერთი ფილოსოფოსის (როგორც თვითონ ირქმევს) „ანაბნასა“ ვსწავლობდი, იქ ეწერა: „მვეყანა ემგზავება ფრიად ერცელსა ურმის თელსა, რომელიც დაუღალავდ ტრიალებს,—ერთი და იგივე ფერსა ხან ზევით მოექცევა, ხან ქვეითაო“;—მერე დანიელის საწინასწარმეტყველო წავიკითხე, სადაც იმისი „ხილვა“ იყო;

იცემს ნებას ისე ავასრულოთ ჩვენგან დაწყებული საქმე, როგორც გესურს. მაშასადამე ვიდრე საქმეს დაიწყებდეთ, მიუცილებლათ საქიროა, რომ ეს დაბრკოლებანი განვიხილოთ და ისე მოვიქცეთ, როგორც შეგუერის ამისთანა შემთხვევასა.

შველამ ვიცით, რომ 1864 წელს მოხდა საქართველოში საისტორიო საქმე—გლეხების განთავისუფლება,—რომელმაც უნდა შესძინოს ჩვენს ცხოვრებას ძალიან დიდი ცვლილება. იქნება ეს ცვლილება ჩვენ ცხოვრებაში ცხადათ ვერ შეინიშნოს, მაგრამ ეს იმით, რომ ჩვენი ცხოვრება ძალიან მოკლე და ბატონ-ყობის დამოკიდებულების გაუქმებას კი ისტორიული მნიშვნელობა აქვს. ის ხანგრძლივათ მოქმედებს ხალხის ცხოვრებაზედ. იმისი მოქმედება საშვილიშვილოთ არის და მარტო ერთ თავიბას არ ეყუთენის და ამისთვის ღირე იმისი ნაყოფი აღმოჩნდებოდეს, ამას კი დრო და ხანი უნდა.

ისტორიულს საქმეს ყოველთვის ხალხის ცვლილება მოაქვს.

ამ მაგალითს ჩვენს საქართველოშიაც ვნდავთ. მღვდების განთავისუფლებამ გამოიჩინა თავისი ალა, მოძრაობა და, რამდენიც ამ მოკლეს დიოს შეეფერება, მოაქვს თავისი ნაყოფი.

როგორცა ესთქეთ ზევით, რასაკვირველია, გლეხების განთავისუფლება თავდაპირველათე ისე არ გაეღიდა, რომ თავისი გავლე

ნა არ ჰქონოდა. ამ ჟამათ, როგორც ვხედავთ, მოძრაობა მოჩანს იმაში, რომ გლეხები, ცოტაოდენს ფიქრობენ თავის მომთავსებას, მომთავსებას ასწავლონ რამე. ლმერთმა ინცობოს, რომ ეს განზრახვა თან-და-თან გავრცელდეს საქართველოში, მაგრამ ამ განზრახვის ასრულებისათვის ძალიან საქიროა, რომ კარგი მოთავე კაცები გამოჩნდნენ, რადგანაც საქმის დაჭერა საფუძელიანათ უნდა.

უსაფუძვლოთ საქმის დაჭერის ნაყოფსა ვხედავთ სხვა ალაგეში და აქაც. ამ რვა ცხრა წლის წინათ რუსეთშია ხალხმა გამოიჩინა დიდი მოძრაობა სახალხო განათლებაზე. მოკლე ხანში გაიხსნა მრავალი სახალხო და საკვირაო „შკოლები“. რადგანაც ეს საქმე ახალი იყო, უკეთესმა საზოგადოების ნაწილმა მიიღო მონაწილეობა და იმისი წევრები ეწეოდნენ ყველანაირი, რითაც კი შეიძლებდნენ. მაგრამ ამ საქმეს რიგთან საფუძველი არა ჰქონდა და იმის დამწესებლებმა აღრევე არ მოიფიქრეს, თუ რანაირათ უნდა დაარსებულიყო მკვიდრათ „შკოლები“; ფულები ძალიან ცოტა შესდიოდა „შკოლებსა“; მასწავლებლებმა ვეღარ შეიძლეს უფულოთ სწავლება და „შკოლები“ დასტოვეს.

რაკი მოსწავლეებმაც ნახეს საზოგადოების გულ-გრილობა, „შკოლებში“ სიარულს თავი დაანებეს და „შკოლები“ გაუქმდა. ახლაც ხან და ხან ვკითხულობთ გაზეთებში, რომ ესა და ეს აღრინდელი დაფუძნებული „შკოლა“ დაიკეტაო.

ლი რაღაც მატყლი (პარიკი), რომელსაც თავზედ იდებდა საზოგადოებაში და ის რა გავამტყუნო! აი შეხედეთ რო ბესპიერ და მირაბოს პორტრეტებს—ვეება პარიკებში სხედან, თითქოს ცხერის ტყაეები წამოუფარებიათ თავებზედო, ისე ბუსავით გამოიქირობიან.— შრანციის რეველუციის გამიგები კი იყენენ! აი თუნდ ეს ფილოსოფოსები და პოეტები ზეტე და ლესინგიც ისე დალალებში სხედან, როგორც ახლა ვავიდა რამდენიმე ათი წელიწადი და ქალებმა შემოიღეს და თუ გინდა, რომ პატრიოსანი სახელი გქონდეთ უთუოთ უნდა წამოიღოთ ნასყიდი დალალები, გეჭირებათ, თუ არა, არაინა გკითხავთ: „ჩვეულმა სჯულთ უმტიცესიაო“. მე განგება ესთქეთ, რომ თუ რიგიანი და მართებული მანდილოსნის სახელი გინდათ შეინახოთ, უნდა მისდით მოდას:—ყველას გვახსოვს რა ამბავი იყო „ხაბარდების“ დროსა;—როდესაც შემოიღეს ამ „ოჩხის გოდრებში“ ჩასხდომა, ყველა მისწრაფდა ამ „პირშექცეულით“ შემოსილ იყო, თუ არ უნდა, რომ გომბიო დაეძახათ და ოჯახის ღირსება დაემკირებინა. მისაც ეს არ ეცვა, ურიგო ყოფა ქცევის ადამიანს უძახდენ;—ერთ ქვეყანაში, (ნამდვილს ამბავს მოგახსენებთ), მახრის მმართველმა ბრძანება გასცა, რომ რომელ ქალსაც ხაბარდა არ აცვია, მოკლე შეკრეპილი თმა დააქვს და ლურჯი სათვალეები აქვს—უმალვე სტაცეთ ხელი, არც აციოთ, არც ახელოთ და წარადგინეთ იქ, სადაც რიგი და სამართალია, რომ ღირსული სასჯელი მიიღოს ამ გვარად საზოგადოების ზნეობის შეურაცყოფისათვისაო; რა ეს ბატონო, რამდენი მწერალი ამტიცებდა ხაბარდის სარგებლობას და რამდენი ამა

ამისთანა მაგალითი აქაც იყო. ამ რამდენიმე წლის წინათ რამოდენიმე გამოჩენილმა პირმა მოინდომა თქვილისში სახალხო შკოლების დაფუძნება. რასაკვირველია, მაშინვე დაიწყო საზოგადოებაში ფულის გროვება ამისთანა კეთილის საქმისთვის. რადგანაც ეს საქმე ახალი საქმე იყო, დამფუძნებლებმა ითავეს და მოაგროვეს იმდენი ფული, რომ დაარსეს სამი შკოლა, სადაც ყმაწვილებს მუქათათ ასწავლიდნენ. ცოტა ხანში მოსწავლეები ისე გამოავლდნენ, რომ სამი შკოლა თითქმის ვერ იტევდა მსურველებსა. მეორე წელიწადს, არ ვიცით სურვილი მოაკლდათ დამფუძნებლებს, თუ სხვა რამ მიზეზი იყო მაგრამ გამრავლების მაგიერ შკოლებმა უფრო იკლო. მესამე წელიწადს დარჩა ერთი შკოლა და ბოლოს ისიც დაიხურა, რადგანაც სრულებით შემოსავალი აღარ იყო. ეს მაგალითები გვიჩვენებენ, რომ დამფუძნებლებს დიდი იმედი ჰქონათ საზოგადოებისა და იმის შეწყვეტისა, ამისთვისაც ამ შკოლებს დიდხნის სიცოცხლე არ უნდა ჰქონოდათ. საეჭვო არ არის, რომ ამ შემთხვევაში დამფუძნებლები იმაში არიან დამნაშავენი, რომ დიდი იმედი ჰქონდათ საზოგადოებისა. ამისთანა დიდი საქმე იმათ სხვის იმედით დაადგეს. . .

ახლა ჩვენ ცხადია ვხედავთ, რომ ხალხმა გამოიჩინა ცოტათადენი სწავლის სურვილი. დიდი დამნაშავენი იქნება ჩვენი საზოგადოების მხრით, რომ ამისთანა შემთხვევაში ხელი არ გაუმართოს და რითაც იყვეს, არ შეეწიოს ჩვენ უმცროს მოძმეებს იმათი სურვილის ასრულებაზე. რამდენიც უნდა ეწინააღმდეგონ ზოგიერთი კერძო პირნი ამ საქმის ასრულებს, ისინი მაინც ვერას გააწყობენ, თუ კი თითონ ხალხს უნდა თავის სურვილის ასრულება, რადგანაც სწავლის და განათლების სურვილი ამას იქით იმათხელში იქნება. მხოლოდ ეს გამოვს, რომ აცაკობა საქმის დამაბრკოლებლებს დარჩებათ ცოტათადენი.

ზოგიერთი ამისთანა პირების შკოლების წინამდებარე იქამდინ მიდწია, რომ დაუგდიათ ხმები სოფლებში, ვითომც ვინც შკოლაში

გებდა; ხაბარდის მომხრენი ამბობდნენ: დი, დი თავი უნდა ჰქონოდა ამის მომგონსაო ყველასფრით კარგი არისო, ქვედა-ტანს ძალიან გრილათ უნახავს ქალებსაო, ყოველის მხრით უნდა ეცადნეთ, რომ ცხელ-ქვეყნებში და მსურველ ხალხებში ამის ხმარება გავავრცელოთო; (გაგინარიანთ ჩვენში ჩქარა მიხვდნენ ამის სიკეთესა, და არამ თუ ქალაქის ძუ-ლომები, სოფლებში-- მაკრინეებიც ჩქარა ჩახხდნენ თავიანთივე გაკეთებულ ეზონს ჩხოლებში!). მეორეს მხრით არც ქისისთვის არის ურიგოვო, ცოტა იუბკები უნდებათო, და ხაბარდის მართული ისე ძვირი არ არის, როგორც მიტკალიო. ამით მოწინააღმდეგენი, ზნეობის დამცველი ბატონები, რომლების უმეტეს ნაწილს ქმრები და ქალები ის მამები შეადგენდნენ, ბრძანებდნენ: ეგ ყველა თითქმის მართალია ხაბარდის სიკეთეო, მაგრამ დიდი ნაკლებულე-ბაცა აქვსო, ტანზედ არ ეკარება, ძალიან განზედა ღვასო, ბევრი გასწორება უნდა ადგომ-დაჯდომავში, მეტადრე კბეზედ ასვლა-ჩამოსვლის დროსაო, რომ დემარცხებინათ თავიანთ მოწინააღმდეგენი, მოიგონეს კიდევ, რომ ვითომ ერთ დარბაისელს მანდილოსანს, (რასაკვირველია, ჩვენ ქვეყანაში არა) მუხლის მოყრის დროს, ხაბარდა გადაეფარებინა წამოჩოქილი კაცისთვის; „ნებით, თუ უნებლიედ“ მოსვლია ესა, ჯერაც გარემოცულია უცნაურების სიწყვედიანით.—სხვა ალაგას სხვა მანდილოსანს ვითომ კურო დაემალა, მესამეს კიდევ უკანონო ძე (აბა თქვენგან არ მივირის, რა დასაჯერია, ეს ჭარბები!).—ამ გვარი ზღაპრები ბევრი შეთხუზეს ხაბარდაზედ, ასე გაშინჯეთ ჩვენმა პოეტმა (აფსუს სახელი) ბერივემაც კი შესწირა ლექსი ხაბარდასა, რომ

ისწავლისო, ის საუკუნოთ დედ-მამას დაეკარგებაო. ამისთანა ცრუ აზრები, ეგონებთ, მრავალს გაუფრთო, ვისაც კი ხალხთანა ჰქონია საქმე და იმისი სურვილი შეუტყვიო.

შველა განათლებულ შკოლის ქვეყნებში დაწესებულია სახალხო შკოლები. ბერძანაში, ანგლიაში, ბელგიაში და ამერიკაში სახალხო შკოლები ისე საქარა ხალხისთვის, როგორც ჰაერი, ჰური და წყალი. შველა განათლებულ ევროპელი, თუ ამერიკელი იმასა ჰეიქრობს, რომ ყოველ თავის მოძმე კაცს, ესე იგი ყოველ კაცს იმ სახელმწიფოსას, სადაც თითონა ცროვრებს, მისცეს ყოველი ღონის ძიება განათლებისა, და ამისთვის თითქმის არა ღონის ძიებას არა ზოგავს და სიხარულით შესწირავს. რასაც კი შეიძლება. ამიტომაც იმ ქვეყნებში უსწავლეელი კაცი ისე იწვითია, როგორც ჩვენში ნასწაველი. ამ შემთხვევაში უნდა გავარჩიოთ ორნაირი სხვა და სხვა წესი: ბერძანაში და სხვა სახელმწიფოებში, სადაც კი ნემცეები სცხოვრებენ მიღებულია, რომ რაკი გლეხის შვილი შეიქნება წლისა, მაშინვე იმის დედ-მამა მოვალეა შკოლაში მისცეს თავის შვილებს და რამდენსაც დღეს, უმიზეზოთ იმათი შვილი დაკლდება და არ წავა შკოლაში, იმდენჯერ უნდა გადინდოს დადებული ჯარიმა. მართის სიტყვით, ამ ქვეყნებში არის დაწესებული, რომ ყველა დედ-მამები მოვალენი არიან, უნდათ თუ არა, გაგზავნონ თავიანთი შვილები სასწავლებელათ. ამ წესს არ ეთანხმებოდნენ ანგლია და ამერიკა, სადაც თავისუფლება, სადაც ამ შემთხვევაშია ცველა თავის ნებაზე მიშვებული. ამ ცოტას ხანში რუსეთის ზოგი ერთმა გუბერნიის საზოგადოებამაც დაიწყო ამ საგანზე ბასი, და ორ გუბერნიამ გადასწყვიტეს კიდევ, ნემცეური წესის მიღება: უნდათ, თუ არა, გლეხმა მაინც უნდა გაგზავნოს თავისი შვილი შკოლაში.

რასაკვირველია, პირველ შეხედვით, ხალხისთვის ძალიან სასარგებლოა ის კანონი, რომელიც არსებობს ბერძანაში—რომ ყველამ აუშორებლათ თავისი შვილებს უნდა ასწავ-

მელიც ვითომ ეცო ერთ ქალსა, და ისეთი უზარმაზარი თურმე იყო, რომ სახლის კარებში ვერ შეეტია, ასე, რომ ვითომ კარების ამყოლი ჩარჩო გამოადგეს კვლიდგან და ისე ძლივს შეიტანეს სახლში გულშეუწებელი ქალი;— გაუგონია ბერივეს პოეზიაში დასტური აქეთ მოღვექვებს მოიგონონ რაცა ნებათ, დავი არა აქეთ, მომადარა მართლა, თუ არაო და ისეთ ტყუილს მოგვითხრობს, რომ მკედარ ფეხებს გააქნეფინებს, მე მომგონებს ეს უშნო-ულაზათო ფანტაზია, იმ არაკს, რომელიც იტყვის, რომ ვითომ ერთ ქვეყანაში ძროხა ბანზედ მიშვებდათ დასაკლავათ, რადგანაც როგორღაც იქ დარჩენი იყო და ნა.—იმ ოხერ ხაბარდაში ისეთი რა რკინის რკლები იყო დატანებული, რომ ცოტათ მაინც არ იხშიკებოდა! მაგრამ ვერც ამ გვარმა უკულო ტყუილების ლაყობამ, ვერც წინააღმდეგების ზეპირსიტყვაობამ ზნეობაზედ ვერა გააწყეს რა.—ქალებს მოსწყინდათ ხაბარდები, რომლებიც განზედაყენებდა ხალხსა. (საკვირველ სინამდვილით გამოხატავს ჩვენ, ენაზედ სახელი ხაბარდა კრინოლინის თვისებას,—თითქოს ძაკიელა მდროშე მოქპრის შუაბაზარში „ხაბარდის“ ყვირილით ხალხს აპობსო, ისე დაქნებდნენ ჩვენი ხაბარდანი აჯილდები;— შრანცია, როგორც პოლიტიკაში ისე მოდაშიაც ბელადი არის. იმპერატრიცა ფრანკუზებისა მეგენია ერთ ბალში ტიულერიის სასახლეში უხაბარდოთ გამოვიდა და ის იყო და ისა, მას აქეთ დაიწყო გამოსალომება ამ ჩვენ დაუდგომელ წუთისოფელთან ამ „პატონების“ „ზნეობის“ და „ნამუსის“ ნიშანმა-ხაბარდამ და ესლა, თუ კიდევ შეხვდებით, მარტო იმათ ტანზედ, ვისაც ეს

ლოს. ადგილი გასაგებია, რომ სახალხო განათლება ასეთი დიდი საუნჯეა, რომ ბევრი იმასაც ეთანხმება, რომ ამ აზრის ასრულებისთვის სახელმწიფოს თუ საზოგადოებას შეუძლიან ყოველი ღონის ძიება მოიხმაროს ხალხის სწავლებისთვის. მხადია ყველა დედ-მამა მოვალეა თავის შვილს განათლება მისცეს, და ვინც ამას არ ასრულებს დაისაჯოს კიდევ, რადგანაც შვილების გაუნათლებლობით, ისინი, დედ-მამა, საზოგადოების ართმევენ რიგან და გამოსადგეს წევრსა. ამითი დედ-მამები გამოდიან დამნაშავენი თავიანთი შვილებისა და საზოგადოების წინ. თეორიით ეს შემოხსენებული სულ ჰემმარტია; მაგრამ ძალიან ხშირათ, არამც თუ ჩვენ საზოგადოებაში, სხვა განათლებულ ქვეყნებშიაც, ამას არ ასრულებენ. ძალიან ხშირათა ვხედავთ, რომ დედ-მამა არა განათლებას არ აძლევს თავის შვილებს, იმიტომ კი არა, რომ არ ესმოდეს განათლების ღირსება და საქარობა, არა—იმიტომ რომ არა ღონის ძიება და შეძლება არა აქვს. ჰემმარტი იქნება, თუ არა ამისთანა მამების დასჯა? არა. ამას გარდა ყველამ ვიცით, რომ ადამიანის ბუნებას არ უყვარს ძალდატანება და რაც უნდა რიგანი საქმე იყოს, რაკი ძალას გვატანენ, სრულებით უგემურათ ვასრულებთ იმ საქმეს. თუ კაცი თვითონ არა გრძობს საქმის საქარობას და თავის ნებით არა ცდილობს იმის გაკეთებას, ძალდატანებით, თუ უფრო არ წახდება საქმე, არა შეემატება რა. ძალდატანება საქმეში მაშინ შეიძლება ადამიანმა გამოართლოს, როდესაც იმას მოაქვს უეჭველი და დიდი სიკეთე, სხვა არაფერი, და როდესაც, ვისაც ძალას ატანთ, იმასაც ესმის იმისი სიკეთე. მაგრამ ჯერ ჩვენს საზოგადოებაში საეჭვოა, რომ მარტო წერა-კითხვამ იმდენი სიკეთე მისცეს ჩვენს ხალხსა, რომ იმის გულისთვის შეიძლებოდეს ზოგიერთს პირს საზოგადოებამ ძალა დაატანოს, რომ იმათ უთუოთ თავიანთი შვილები შკოლებში ჰგზავნონ; ამითი ის თავის სახლობას მოაკლებს მუშა კაცსა და, იქნება, შკოლაში სწავლისგან იმდენი ნაყოფიც

თვისებები არ აქვთ;—მაშ რა არის, თუ ერთი და იგივე ფერსო ხან ზევით არ ექცევა და ხან ქვეით, როგორც ბრძანებს ფილოსოფოსი! რამდენათაც ხაბარდის დროს ქალები გაბუბებული იყვნენ ჯარასავით, იმდენათ ვხლა გაწვირდნენ და ცარიელი კაბა ჩამოიხორსლეს, ხაბარდას იუბკებიც თან გაატანეს და ისე დალაჯებენ ბიჭებსავით; ამას წინათ კაბის ბოლოები დაიკმელეს ფარშავანგის კუდებსავით დათრევენ და მიწას გვიდნენ შლიეფებით, ვხლა კი სულ თითქმის მუხლებამდინ შემოიჭრეს.—ამ წინაზედ პარიყის „დარდიმანი“ (cocotes) ქალების ტანისამოსი ენახე. თქვენი ცოდვა არა მაქვს, თქვენ იმ ტანსაცმელში ქალები ვერ წარმოიდგინათ, მშვენიერი ყველა ჩაღილული წაღბი, ზევიდგან ძალიან მოკლე კაბა ძლივს მუხლებამდინ და კურტკა სერთუკივით ღილებანი, ქული ანგლიური შლიაა კაცური, ხელში პატარა ჯოხი, ერთი ციდა წითელი ქუსლები „ტუტუტ ქუსლებს“ (Les talons insensés) ეძახიან,—დიდი სათუხილებელია სიტუტუტუტ ვეხებიდგან თავში არ გაჟონოს, თუ იქი დგან არ დაიწყო ყველაზედ წინდაწინ!—ძალიან გადასადებ სენს ამბობენ და თუ ერთ ასოში შეუჯდა კაცსა, თურმე მაშინ მშვიდობით, მთელ ტანს მოიგლისო.—ამ ტუტუტური ერთი ციდა ქუსლებით ფრანკუჟანკები ჩვენ კინტოებსა გვანან. არა, სწორეთ, რომ უგრძობელი შეიქმნა ჩვენი დროების ხალხი—სცელიან და სცელიან გულ-გრილათ მოდასა,—აბა თუ ერთი გული შესტკივდეთ ვისმეს *) ამ უბედური ვაჭრების ბედ-იღბალ-

*) სასოწარკვეთილებას არ უნდა მივიყენ ჯალაბის პატრონები, ჯერ კიდევ სწორეთ არაფერ იცის მოკლე

არა გამოვიდეს რა. ძალ-დატანება მაშინ შეიძლება ბოლა და ყველა გამართლებდა, როდესაც ჩვენ საზოგადოებას წერა კითხვის გარდა შეეძლოა შაგირდს მისცეს სხვა სწავლა, რომელიც იმას ცხოვრებაში გამოადგება, ესე იგი, თუ შკოლები ისე დაწესდება, რომ წერა-კითხვას და ანგარიშს დაერთვის ხელობის სწავლა. მაშინ ამ ძალ-დატანებას როგორც იქნებოდა გამოართობდით. ამ გვართ დაფუძნებულის შკოლის მნიშვნელობა ცხადია, როგორც ამ ახლო ხანში კიდევ იგრძნეს ის თვით რუსეთში: ის გონებას უხსნის, ყმაწვილი თითონვე გრძობს სწავლის ძალას, შეიყვარებს იმას და თვითონვე დაადგება ამის ასრულებას. მაგრამ რა შეუძლიან, ან რას მისცემს ჩვენი ახლანდელი საზოგადოება გლეხ-კაცის შვილს წერა კითხვის მიტსა, რომელსაც ერთ ორ წლის შემდეგ დაივიწყებს, რადგანაც იმას ჯერ არ აქვს ღონის ძიება გაავრცელოს თავისი სწავლა და არცა აქვს იმდენი საკითხავი წიგნი რომ იმათ მაინც შეეყვარონ მოსწავლეს ცოდნა და განათლება. მოვიგონათ რომ ახლა არამც თუ გლეხიკაცის შვილსა, კარგათ შემძლებლების შვილებმაც არ იციან როგორ დაადგენ რიგან გზასა. ეს ჩვენი რამდენიმე გინაზიები ასე საესეა და ისე დიდს ხარჯს ითხოვენ, რომ იქ შესვლა გლეხ-კაცის შვილს ძალით ძნელათ ეღირსება და სხვა უეზდის სასწავლებლები თითქმის იმავე მდგომარეობაშია, შორს მცხოვრებელს გლეხისთვის იმდენსავე ხარჯს მოითხოვს.

(შემდეგი იქნება).

რუსეთის აზგაბი.

„პეტერბურგის უწყებაში“ დაბეჭდილი: ჩვენა გვეწერნო, რომ ამ ყამად განხილვა აქეთო სასესხებელი თავისი წესდებულების პროექტისა, რომ ფულის სესხება გაუადვილონ სატახტო ქალაქის ღარიბს ხალხსაო. ამ კასასზე (თანზე) ექნება უმთავრესი მზრუნველობა ხელმწიფა იმპერატრიცასა.

ზედ, რომ ხაბარდების გადადების შემდეგ რამდენიმე ასი ფაბრიკის პატრონები დარჩნენ პირლია და ხახა მშრალი, რადგან რამდენიმე მილიონის მართულს ასაღებდნენ წელიწადში, ხაბარდებისათვის, როგორც ახლა თმის ფაბრიკები რჩებიან ოხრათ,—რა ვიცი რა ვიცი—იმ ვაჭრების ცოდვა ან წინ მოეწევათ, ან უკან ქალებსა, რომ ასე ჩქარა იცვლიან მოდასა. მაგრამ, არამთუ მარტო ვაჭრები, ყოველთვის იყვნენ და არიან იმისთანა კეთილსულოვანი და გულ შემატკივარი გვამნი, რომელნიც იმეორებენ, ძველ მქადაგებელთანა, რომ „უბადრუკსა და მედგარსა მდელრთა სქესსა დიდი მიდრეკილება აქვს“ ზოხილ-პიპილებთა მიმართ, ვითარცა პირველსა დედასა ჩვენსა შვას (ვაი, იმის ბრალი ტყავი გააძრეს!) ამიტომ ძალიან ზრუნავენ და იღვწიან, ისეთი მალამო მოუმზადონ, რომ განკურნონ ქალები ამ ჯერ ისე პირველი დიდიდგან დარჩენილი სენიდან, ყველას, რასაკვირველია, თავ თავისი მიზეზი აქვს ექიმობისა, ზოგი ქმარია, ზოგი ქალების მამა, ან ძმა, ან ისე-ზნეობის მცველი, ან თავის ქისისა, როგორც ყველა ვაჭრები. რომ ველარაფრით გაჰკურნეს ეს ქალების გვარში ჩანერგული სენი, ასე გაშინჯეთ, ნემცეებმაც კი გამოიდგეს თავი, რომ მოდების ასე ჩქარ-ჩქარი ცვლა შეაყენონ, ამათ კიდევ იმიტომ ეწ-

ტანისამოსი აჯობებს, თუ გველი, მოკლე ტანისამოსის ჩაცმა თითონ ქალების საზარალოა, ბუნება, რადგან ქალებს დედათ ნიშნამდა,—ის ბრძნულად მოქცეულა, რომ შესაფერი, განიერი თმებშიც მიუჩნებია იმათთვის, ქვემოთი ფეხები კი ვაჭებისავით ახლო არის ერთმანეთზედ, ამიტომ მახინჯები იხანან, თუ მოკლე რამ ჩაიცვენ.

გილს, მანამ სიმშვიდე შეუძლებელი არისო. მს გავითი ანგარიშობს მუნებურ ხალხის რიცხვს 50 ათასამდე, რომლისაგანაც 15 ათასი სრულებით ანგლიელებისავენ არიან. დანარჩენთ შეუძლიანთ ყოველთვის შეაწუხონ ევროპელები, რომელნიც შესდგებიან 220 ათასის კალონიელებისაგან. დასასრულში „Times“ უჩივთ, რომ როგორც ინდოეთში აქაც ისე იქაურთ მომხრეთაგან შეადგინონ საკალონიო პოლკები წინააღმდეგებთან სამართათ. მს პოლკები უფრო იფათაც ჯდება და კარგი სახმარეც არის, რადგანაც ყველა იქაური ადგილის მდებარება იციან და იქაურების ომის ხერხიც იციან კარგათა.

ი ა ნ ვ რ ი ს 16-სა. რადგანაც მალე იქნება ანგლიის პარლამენტის ყრილობა, ამიტომ პარლამენტის მინისტრები მალე იქნებიან და არჩევენ საქმეებსა, რომელნიც უნდა წარუდგინონ პარლამენტს. ირლანდიის ეკლესიის საქმე იქნება დანიშნული სალაპარაკოთ უფროთ პალატის ერთს პირველთაგან სხდომაში. სენტ-ჯერმენის კაბინეტის (სამინისტროს) წევრებს ჯერ არაფერი უთქვამთ თუ რაწინააზრის შეუდგება მართებლობა ამ საქმის შესახებ. მაგრამ ხაზინის კანცლერმა ერთს სადილზედ ბლოსტერში სთქვა, რომ ახალი სამინისტრო საერთო პოლიტიკის პროგრამის შეხედვით იწარმოებს, რადგანაც ამისაგან მიიღო უფლებათ. მს სადილი იყო გამართული იმისაგან, რომ ლიბერალის პარტიამ მოიგო საქმე უკანასკნელ აღმორჩევაში.

ამ კრებაში ილაპარაკა უფ. ლოკმ. აი იმი-სი სიტყვის რომელიმე შესანიშნავი ადგილები.

ჩვენ გვაქვს აზრათ „სიმართლე ირლანდიის შესახებ“! მს ხმა მრავალჯერ გამოვრე-ბულა სულ სხვა აზრითა, მაგრამ მაქვს იმედი, რომ ამას არ ეუმტყუნებთ.

მს სიმართლე არ უნდა წაიყვანოთ ისე, რომ ან საზოგადო დაწყობილება მოიშალოს მხარეში და არც უნდა იყოს ისეთი, რომ ერთი საზოგადოება მსხარეადეს მეორესა. სიმართლე ის არის, რომ ყველა ქვეშევრდომი მათის შიშობისაგან ირლანდიაში უნდა იყოს თანასწორი ერთმანეთთან და არ იყოს გარჩევა მათში, თუმცა სხვა და სხვა სარწმუნოებისა იყენენ და თუნდა სხვა და სხვა აზრისანი; უნდა შესგებოდეს იმაში, რომ სახელმწიფო, რომელსაც აპირა დიდრონი საზოგადოების ქონებანი, ხარჯადეს ამ ქონებასა ყველა ქვეშევრდომთა სასარგებლოთ და არა მართა ანგლიკური ეკლესიისათვის, რომელიც შეადგენს მტირედს ნაწილსა.

აი ჩვენ რისთვის ეაცნობებთ პარლამენტს ჩვენი განძობა, რომ მოიშალოს დაწესება და შემოსავალი ირლანდიის ეკლესიისა. მე დარწმუნებული ვარ, რომ არც ერთს ჩვენს პირობას არასოდეს არ შეეცვლით . . .

ჩვენ მივიღეთ საფუძვლათ სიმართლე და კანონიერობა, და საქმეც კარგათ წავა, რადგანაც იმ მხრის ხალხი კეთილისა და მართლის სულიანია არიან. არ გვაკლდა ხელის მომართვა იმათგან. რაც ამ საგანზე მითქვამს იმას მხოლოდ კი არ შემოძლიან მოუშატო რომ ირლანდიის ეკლესიის განთავისუფლების შემდეგ, ჩვენ არ დავაღებთ იმათ სხვა ახალ უღელსა. რაკი ერთხელ გაანთავისუფლებთ სახელმწიფოდგან, მერე მიესცემთ იმგვარ დაწყობილებასა, რომ იყოს მკვიდრი თავის შემდეგი ბედისათვის. გვოგნებ, რომ თქვენ აღარ მომხიზრებთ მეტს პასუხს“.

ი ა ნ ვ რ ი ს 17-ს. საეპრო სამინისტროში მიიღეს აქაური სპარსეთის საელჩოდგან ამგვარი ოფიციალური ცნობა; დროებით რომ დაშლილიყო სპარსეთიდან თეთრი ფულის გამოტანა, ეს ახლა აღარ არისო.

გ ე ლ ზ ი ა.

სამი წლის ანგარიშით დასაწყისი შკოლებისა წარმოგვიდგენს შემდეგს ცნობას: 1866-ში დეკემბრის 19-ში რიცხვი დასაწყისი შკოლებისა, რომელნიც იყოფებოდნენ მმართველობის მხედველობის ქვეშ, და სრულებით თავისუფალი შკოლებისა, იყო 5,630. ამავე რიცხვში არის შეტანილი პანსიონების რიცხვითა. სასაფლო შკოლების რიცხვს მოემატა 197; მაგრამ დამტკიცებული შკოლები კი დაკოტავდნენ 56-ით, კერძო შკოლები 8-ით, პანსიონები 1-თ სრულებით თავისუფალი პანსიონები 15-თ. საკუთრათ ქალები-სათვის დანიშნულთ შკოლებს მოემატათ 47.

1864 დგან 1866 საშკოლო შენობებს მოემატა 586-მდე; ამ შკოლებიდან 515-ს აქვსთ მასწავლებლისათვის სადგომი. მითქმის ყველგან სოფლებში მასწავლებელთ—ხედა-ხედველებს აქვსთ სახლი ბაღით.

საერთო ხარჯი სასაფლო (საზოგადოებისაგან გამართული) და სახელმწიფო შკოლებისა 1863-ში იყო 4,916, 628 ფრანკი; 1864-ში განდა 5,860, 921 ფრანკამდე; 1865-ში 6,148, 819, 1866-ში 6,684, 819 ფრანკამდე. ამ სუმებში ყველა პროცენტებიდან და მმართველობიდან ამ გვართ შემოდიოდა:

1864-ში შემოვიდა პროცენტიდან 240, 998 ფრანკი, სახელმწიფოდგან 1,992, 530 ფრანკი.

1865-ში პროცენტიდან 256, 114 ფრანკი, სახელმწიფოდგან 2,285, 236 ფრანკი.

1866-ში პროცენტიდან 243, 512, სახელმწიფოდგან 2,295, 276 ფრანკი.

1866 დეკემბრის 19-ს მოსწავლეთა რიცხვი იყო სულ 563,718; მითქმის 18,957-ი მეტი, ვიდრე 1863-ში იყო.

ამ რვა წელიწადში მოსწავლეთა რიცხვმა მოიმატა 80%-მდე, წელიწადში ერთ პროცენტამდე. მაგრამ უნდა ესთქვათ, რომ 1866-ში მოსწავლეთა რიცხვმა ძალიან სწრაფათ იმატა; ამიტომ არის იმედი, რომ თუ ასეთივე ყურადღება იქნება მიტკეული ხალხის სწავლისათვის, მაშინ სიბრყვე და უსწავლელობა მალე განიდევნება საზოგადოებიდან.

1866-ში 1000 მწიგნობარ მილიციონერებზე 265 უწიგნო იყო.

ბელგიაში არის ეპაკატა რიცხვი, რომელიც 19 წლისაზე მეტი არიან, არის 1,397, 612; ამთ შორისაც რომ ამ გვარივე შედარება დაადგეს, მაშინ სულ 370,305 უწიგნონილა იქნებიან, ე. ი. ოცდაჩვიდმეტს მწიგნობარზე ერთი უწიგნო იქნება.

ი ს პ ა ნ ი ა.

მ ა დ რ ი დ ი, ი ა ნ ვ რ ი ს 19-ს. ღღეს იყო მანიფესტაცია სარწმუნოების თავისუფლების სასარგებლოთ; დეპუტაცია წავიდა დროებითს მმართველობასთან ამ საქმისათვის; ამ დეპუტაციის თავს მსგეელი იყო ძასტელიარი. მმართველობამ უპასუხა, რომ სარწმუნოების თავისუფლება ახლა უქვეყნია არისო, მხოლოდ საეკლესიო მთავრობისაგან განშორება დიდი საქმე არისო და ამის გააწყვეტას მმართველობა პორტესებს მიანდობსო.

პ ო რ ტ უ ზ ა ლ ი ა.

ლ ის ა ბ რ ი ნ ი, ი ა ნ ვ რ ი ს 14-სა. აქედგან გვაცნობებენ ლონდონზე, რომ კაროლმა გადასდო რომელიმე ნაწილი თავისის ჯამაგირიდან სახელმწიფო ხაზინის სასარგებლოთ.

ძ ა დ ი კ ს შ ი ა ბ უ ნ ტ ე ბ ე ლ ი მილიციის წინამძღვართ იყო ერთი ახალგაზდა კაცი, სახელად სალვოჩეა, რომელმაც დაიწყო წინამძღვრობა შემდეგ ერთის თავისი ამხანაგისა, რომელიც დემონავა გენერალ გუბერნატორს. ახლა სალვოჩეა არის სამჯავროს ქვეშეთვისთან დაქვრილი ინსურგენტებთურთ, ჯვრის გავითში არის დაბეჭდილი ის პასუხები, რომ

მელიც მისცა პირველი კითხვის დროს:—რა გქვიათ? შირმინ სალვოჩეა.—რამდენის წლისა ხართ?—31-ს წლისა.—რომელი სარწმუნოებისა?—ჩემი სარწმუნოება შესდგება იმაში, რომ მე ვიმაქმელო ყოველი კეთალი, რააც კი შევიძლებ.—მქვენ უნდა დაიფიციოთ, რომ ქვემარტისა ლაპარაკობ.—მე ყოველთვის მართალს ელაპარაკობ.—მარგი, მაგრამ უნდა შეპტიცოთ.—მე არას დროს არ ვაძლეე ფიცსა.—მაშ უნდა ვენლო თქვენს სინიდისსა: იცნობთ თქვენ წინამძღვრებს, რომელნიც მოუძღოდნენ აბუნტებულს მილიციასა?—შველას; სულ ჩემი მგვობრები არიან.—მაშ აბა დაასახელეთ.—არას დროს; ვერა კაცის ღონე ვერ მათქმევინებს იმას, რაც არ მინდა სათქმელათ.—იცნობთ ეინ მოუძღოდა ინსურგენტებსა?—სულ ჩემი მგვობრები არიან, რომელნიც ესარჩებოდნენ ხალხის დარღვეულთ უფლებათა; ესენი მომდევდნენ უკან, მაგრამ მე იმათი დამწყები კი არ ვიყავი.—მინ უბძანა ესროლეთ მოზარბანებესა, რომელნიც კითხულობდნენ ბრიგადირი პერალტის უქაზსა?—არ ვიცი.—მინ მართვიდა ინსურგენტებს, როცა ისინი გვიძაღვდებოდნენ?—მე.—მინ უბძანა ბარკადების გამართვა?—მე.—მინ გამართა?—შველამ: მოხუცმა და ახალგაზდად; დედაკაცებმა და ყმაწვილებმა.—მინ გამოუშო დამნაშავენი?—არაფერს; ყველა თითონ გაიქცა; როცა დაიჭირეს, მაშინ მე დაეამწყვედენენ რატუშაში და უთხარი, რომ კარბიო და პატრონები დემეზადებინათ.—მინ დააწყობინა ზარბანები რატუშასთან?—მე და ჩემმა ამხანაგებმა.—მინ იყენენ თქვენი ამხანაგები?—ზიმეორებთ, რომ ნუ მკითხავეთ სახელებსა; ამას არ ვიტყვი; ნუ გგონიათ, რომ შემაძლინოთ.“

გამომძიებელმა მსაჯულმა ვერაფერი შეიტყო სალვოჩეასაგან, გარდა ამისა, რაც შეეხებოდა თავის საკუთარ მოქმედებასა.

ს ა ბ ა რ დ ნ ი ი.

ძ ა ნ დ ი ს დ რ ო გ ბ ი თ ი მ მ ა რ თ ე ბ ლ ო ბ ის თავს-მჯდომარემ, შალუდაქმა, გამოგზავნა შრანციის გავითებში შემდეგი წიგნი:

„მ. ხ. ბევრნი მკითხავენ მე, ვინც არის თანამგრძობელი ჩემის სამშობლოსი, ძირტის კუნძულისა, მოვიდომებდით ჩვენ სულთანთან მორჩილებას, როდესაც ის დაგვირდებოდა ცელილებებსა, თუ არა? ამაზედ ვუპასუხებ ჩემი თანამემამულეთა მაგიერად და გამოეთქვამ იმათ ნებასა:

„არა, ჩვენ აღარას დროს არ დავმორჩილებით სულთანსა, თუნდა საბერძნეთმა სრულებით თავი დაგვანებოს. საბერძნეთი ახლა ასე უნდა მოიქცეს, რადგანაც დალომატია ამაზედ ატანს ძალას.

„ზანა ჩვენ შეგვიძლიან დავიფიციოთ ჩვენ ცოლების, ყმაწვილების და მოხუცთა დახოცვა, რომელთაც შეუბრალებლივ ხოცავდნენ ოსმალეთის სალდათები? მერე ამთ მიუძღოდნენ მუსტაფა და ომარი. შეგვიძლიან ჩუქება ამ გვარი ბოროტ-მოქმედებისა! მერე მოგვეცემენ ნებას ვაპატოთ მაშიჩენის ძელე-ბი, რომელნიც ამოიღეს საფლავებიდან, სადაც ესვენნენ მთელი საუკუნეები და გადაყარეს ჩვენი კუნძულის ყველა გზებზე?

„ჩვენ ყველანი შევიძლებთ ჩვენი ვალდებულების აღსრულებას ბოლომდე, როგორც აქამდინ ვასრულებდით; ჩვენ ან სულ დავიხოცებთ, ან შეუერთდებით საბერძნეთსა, ჩვენს სამშობლოსა, რომლისაგანაც ჩვენი მოცილება ვერაფერს შეუძლიან.

„ამ გვარს ჩემი თანამემამულეთა ნების გამოთქმასთან აქვს კავშირი ჩემს ვალდებულებასა, რომელიც მომცეს ჩემთა თანამემამულეთა, რომ შეერთებულს—შტატებთან მქონდეს საქმე.

შრანციული გავითი „ლიბერალიზმის“ რას ამბობს ამ წერილის შესახებ. რაც უნდა იფიქროთ ამ სამასი ათასი მცხოვრებლისაგან შემდგარს ერზე, რომელიც გმირულათ ებრძვის ორმოც მილიონს ერს ოსმალეთის იმპერიისას, მინც არ შეიძლება კაცი არ გაჰკვირდეს იმათ მხნეობაზე და იმათ წარმომადგენლის ამაყს სიტყვა-პასუხზე. ძანდიის აბუნტება მოგვგონებს შვეიცარიის სამის მხრის აბუნტებას აესტრიის წინააღმდეგ. რასაკვირველია, რომ ძანდია არ იჯერებს თავის დამარცხებას, თუმცა პეტროპოლკამა თოფიარალი დაჰყარა. ზემოსენებულის გავითის სიტყვითა კუნძულის აღმოსავლეთით ხალხი ახლაც ამდგარიო. მრთი ძანდიელების სარდლის ბიძაშვილი ძოსტაროლა ამერიკელების რჩევით წავიდა ამერიკაში, რომ იქ მოაგროვოს სამხედრო სამზადისი და ფული ხელ ახლად ომის დასაწყებათა.

ტ ე ლ ე ბ რ ა ე მ ე ბ ი

(პეტერბურღში მიღებული)

პ ა რ ი შ ი, ი ა ნ ვ რ ი ს 20-სა. გავითი „Gaulois“ აცხადებს მადრიდიდან მიღებულს ტელეგრაფას, რომელშიაც არის ცნობა, რომ ყველა ლიბერალების პარტიებმა მიიღეს გადაწყვეტილება, რომ უმთავრესი აღმასრულებელი უფლება მიანდონ დაწესებას, რომელიც შესდგება სამ პირთაგან (ტრიუმვირატს). ამ სამთა პირთა რიცხვში იქნებიან გენერალი სერანო, გენერალი პრიმი და უფ. რივერა.

მ ა დ რ ი დ ი, ი ა ნ ვ რ ი ს 21-სა. ნუნცია მობრუნდა თავის სადგომაში და აქ მიეგება სამოქალაქო გუბერნატორი. იმას თან მოსდევდნენ სიხარულით ხალხი და უფ. რივერა.

(ტფილისში მიღებული)

ნ-ს თ ე ბ ე რ ვ ა ლ ს.

პ ა რ ი შ ი, თ ე ბ ე რ ვ ე ლ ი ს 4-ს. შრანციის ოფიციალური ჟურნალი აცხადებს, რომ რუსის მმართველობას არ გაუგზავნა თავისი ელჩებისათვის ცირკულიარი (დარიგება) საბერძნეთის საქმეზედო.

მ ა დ რ ი დ ი. გ ა ნ ზ რ ა ხ ე ა პ რ ი მ ის მოკვლავდ ვერ მოიყვანეს აღსრულებაში.

თ ე ბ ე რ ვ ე ლ ი ს 7-ს.

კ ო ს ტ ა ნ ბ ი ნ ო ს კ ო ლ ი. შრანციის გავითები ცდილობენ დაუმტკიცონ ბერძნებსა, რომ რუსეთმა გილალატოთ, და აღმოსავლეთის ქრისტიანები რუსეთისაგან არ უნდა მოელოდნენ იმ გვარად შეწყენასა, რომელმაც რუსეთსაც სარგებლობა არ მოუტანოს.

პ ა რ ი შ ი. პ რ ი მ ი ს კ ო ნ ფ ე რ ე ნ ც ი ა მ თ ე ბ ე რ ვ ე ლ ი ს 6-ში მოიხმინა, რომ საბერძნეთმა მიიღო დეკლარაცია; ამის შემდეგ დასდვა, რომ საბერძნეთსა და ოსმალეთს შუა დიპლომატიური მიდევნილება დღის შემდეგ დადგინებულ არისო.

თ ე ბ ე რ ვ ე ლ ი ს 9-ს.

პ ა ტ მ რ უ რ გ ი. პეტერბურგის უნივერსიტეტის დღეობაში (იუბილეთის დროს) იმპერატორს უმაღლესად უბოძებია სტიპენდიისათვის 30,000 მანეთი საყოველ-წლოთ 20,000 ერთჯერათ.

ა თ ი ნ ა. საბერძნეთი ამტკიცებს, რომ ჩვენა გვაქვს უფლება გამოვსარჩილოთ აღმოსავლეთის ქრისტიანებსა.